

Wat zal de VN-conventie in Vlaanderen veranderen?

Stefan Van Hove*

De VN-conventie versterkt in de eerste plaats een evolutie in de opstelling tegenover mensen met een functioneringsprobleem. Op internationaal niveau, en vooral in Angelsaksische landen, staat men op dit gebied al een flinke stap verder dan in Vlaanderen. Dit is zichtbaar in het beleid, het wetenschappelijk onderzoek en het straatbeeld.

De afgelopen veertig jaar ging de aandacht van de overheid en de samenleving in België bijna uitsluitend naar de, weliswaar belangrijke, bescherming en verzorging van personen met een handicap. Onder andere door een specifieke conventie over gelijke kansen van personen met een functioneringsprobleem komt het accent nu te liggen op het feit dat personen met een functioneringsprobleem in de eerste plaats mensen zijn. Mensen met kansen, rechten en mogelijkheden. Gelijkwaardig participeren aan de samenleving en genieten van kwaliteit van leven kan pas wanneer drempels worden weggewerkt, de juiste mentaliteit heerst en er voldoende ondersteuning en redelijke aanpassingen worden voorzien. De nieuwe – afdwingbare – conventie biedt mensen een extra hefboom om deze rechten in het leven van alledag ook af te dwingen.

In een welvarend land als België zijn de situatie en de noden natuurlijk volledig anders dan in een ontwikkelingsland. Bij ons is het geen prioritaire taak meer om opvang, basiszorg en ondersteuning te voorzien. We hebben een goed uitgebouwde zorg en een uitgebreid netwerk van kwaliteitsvolle voorzieningen voor mensen met een functioneringsprobleem. Het is in Vlaanderen zaak om te voorkomen dat de wijze van ondersteuning en zorg leidt tot segregatie. We moeten voorkomen dat sociale inclusie extra wordt bemoeilijkt door ontoegankelijkheid en een betuttelend 'denken en beslissen in de plaats van personen met een beperking'. Wij moeten onze aanpak, beeldvorming en wetgeving 'herdenken'.

De stelling van de speciale rapporteur van de hoge VN-commissie voor mensenrechten, in zijn verslag "Human Rights and Disabled Persons" is terzake heel herkenbaar: "In de meeste landen nemen de schendingen van de mensenrechten van personen met een functioneringsprobleem de vorm aan van onbewuste discriminatie,

met inbegrip van het opwerpen en onderhouden van door de mens gemaakte hinderpalen die personen met een functioneringsprobleem verhinderen volledig te participeren in het sociale, economische en politieke leven van hun gemeenschap. De meeste regeringen hebben blijkbaar een eng concept van de mensenrechten van personen met een functioneringsprobleem en gaan ervan uit dat het volstaat geen maatregelen te nemen die voor die mensen negatieve gevolgen hebben. Bijgevolg worden personen met een functioneringsprobleem verwaarloosd wat het mensenrechtenbeleid en de mensenrechtenwetgeving betreft."

Hopelijk wordt de Conventie in 2007 snel geratificeerd door de verschillende parlementen in België. Wat er concreet zal veranderen in Vlaanderen hangt af van de aanwezige politieke wil. Het zal aan belangenorganisaties van personen met een functioneringsprobleem zijn om druk te zetten en om de overheid duidelijk te maken waar de huidige systemen, regelgeving en mentaliteit afwijken van de principes van de Conventie.

We gaan even uit van een ideale situatie. Dit is een politieke omgeving die doordrongen is van de nood aan sociale inclusie en antidiscriminatie van personen met een handicap, die bereid is structurele stappen te zetten en beleidsmakers telt die er het voortouw in willen nemen. De concrete omzetting van de Conventie in Vlaanderen zou dan onder andere de volgende veranderingen tot gevolg hebben:

1. Alle beleid van de Vlaamse overheid dat direct of indirect effect heeft op personen met een functioneringsprobleem vertrekt van de principes van zelfbeschikking van personen met een functioneringsprobleem, diversiteit, non-discriminatie, en hun volle en effectieve deelname en inclusie in de samenleving (art. 3)
2. Het beleid voor personen met een functioneringsprobleem zal een inclusief en horizontaal gecoördineerd beleid zijn. Op alle beleidsdomeinen wordt in de beleidsontwikkeling ('mainstreaming') automatisch rekening gehouden met de effecten van beleidsmaatregelen op de sociale inclusie van personen met een functioneringsprobleem (art. 4).
3. Naar analogie met de implementatie van de VN-verdragen voor de rechten van vrouwen en kinderen, die in Vlaanderen leidden tot respectievelijk de

* Stefan Van Hove is coördinator bij GRIP. GRIP staat voor Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap. Het is een burgerrechtenorganisatie die zich vooral in Vlaanderen richt op de beïnvloeding van het beleid en de samenleving. www.gripvzw.be

invoering van een Emancipatie-Effecten-Rapport (1995) en in 1997 tot een Kind-Effecten-Rapport, komt er een werkbaar systeem voor effectrapportering m.b.t. personen met een functioneringsprobleem.

4. De kansengroep personen met een functioneringsprobleem maakt opnieuw formeel deel uit van het Vlaamse gelijke kansenbeleid. De Vlaamse overheid lanceert sensibilisatiecampagnes en de media brengen hen in beeld conform de principes van de VN-conventie (art. 8).
5. De Vlaamse overheid neemt in 2007 een decreet op de toegankelijkheid aan en voert de geplande wijziging van de regelgeving m.b.t. ruimtelijke ordening uit (art. 9). Uitgangspunt hierbij is 'universal en inclusive design' (art. 2) en integrale (fysieke, sensorische én verstandelijke) toegankelijkheid van de publieke omgeving, informatie, verkiezingen en dienstverlening (art. 9, 13, 21, 29).
6. Het welzijns- en zorgbeleid garandeert dat elk menselijk wezen recht op leven heeft (art. 10) en dat mensen met een handicap hun fertiliteit behouden (art. 23). Regelgeving en rechterlijke macht bestraffen onmenselijke behandeling en het zonder eigen toestemming onderworpen worden aan medische of wetenschappelijke experimenten (art. 15). De overheid verbiedt ongeacht waar men woont inbreuken op de privacy, correspondentie en andere wijzen van communicatie, op de persoons- en medische gegevens en de integriteit van de persoon (art. 17). Deze bepalingen maken deel uit van het kwaliteitsbeleid voor welzijnsvoorzieningen.
7. Het Vlaams beleid voor (basis)mobilititeit vergemakkelijkt persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap op de wijze en het tijdstip van hun keuze en tegen een betaalbare prijs (art. 20).
8. Het welzijns- en huisvestingsbeleid maken zelfstandig leven en het opgenomen worden in een gemeenschap mogelijk. Een persoon met een functioneringsprobleem kan haar/zijn verblijfplaats, en waar en met wie men woont, kiezen en wordt niet verplicht in een bepaalde woonvorm te leven. We kunnen hiervoor beroep doen op de nodige algemene en specifieke ondersteuning, inclusief persoonlijke assistentie (art. 18, 19).
9. Het Vlaams onderwijs en beleid voor levenslang leren is inclusief. Kinderen met een functioneringsprobleem worden omwille van hun beperking niet

uitgesloten van het reguliere onderwijs en kunnen deelnemen aan het leerplichtonderwijs in de gemeenschap waarin ze leven (art. 24). Ook het tewerkstellingsbeleid van personen met een handicap garandeert een open, inclusieve en toegankelijke werkomgeving (art. 27).

10. In 2007 wordt het geplande Vlaamse decreet voor antidiscriminatie en gelijke behandeling gestemd. Het principe van redelijke aanpassing is er een belangrijk onderdeel van (art. 5). Redelijke aanpassingen worden ook voorzien binnen het onderwijs- en tewerkstellingsbeleid (art. 24 en 27).
11. Bij de opmaak van de Conventie werden (internationale) organisaties van personen met een functioneringsprobleem intensief betrokken. Lidstaten, diplomaten en ambtenaren stoffeerden zich met de ervaring en knowhow van gebruikers voor hun werkzaamheden.

Kinderen en volwassenen met een functioneringsprobleem, hun ouders en hun organisaties worden naar analogie hiervan bij de ontwikkeling van het Vlaams beleid voor gelijke kansen, zorg en ondersteuning voor personen met een functioneringsprobleem op alle beleidsdomeinen vanaf een initiële fase, als een evenwaardige partner betrokken (preambule, art. 4).

12. In de uitvoering van deze Conventie, maar ook bij de rapportage over de opvolging ervan, worden personen met een functioneringsprobleem en hun organisaties volwaardig betrokken als gesprekspartners (art. 33).
13. De Vlaamse rapportering naar de VN en voortgangsevaluatie laat inhoudelijke feedback toe. Ze gaat hierbij veel verder dan de 'ja/nee' antwoordmogelijkheden en het turven bij het huidige systeem van rapportering voor de opvolging van de VN-standaardregels voor gelijke kansen van personen met een functioneringsprobleem (1994).
14. Het Vlaams beleid is gestoeld op de nodige cijfergegevens over (sociale inclusie van) personen met een functioneringsprobleem. Onze systemen van dataverzameling zijn zo opgezet dat ze mensen met een functioneringsprobleem in voorzieningen en/of met een verstandelijke handicap niet meer uitsluiten bij de respondenten, waardoor de resultaten worden vertekend (art. 31).